

ВІДГУК

офіційного опонента

професора кафедри природничих наук та методик викладання
Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка,
доктора педагогічних наук, професора **ПЛЮЩ Валентини Миколаївни**
на дисертацію **ПРЯДКА Олександра Вікторовича** на тему:
«Методика організації самостійної роботи студентів спеціальності
«Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами. Державна стратегія розвитку вищої освіти України, що визначається Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», Положенням про дистанційне навчання, Положенням про електронні освітні ресурси, Стратегією розвитку вищої освіти України на 2021–2031 роки, передбачає розбудову нової системи вищої освіти, що буде зорієнтована на підготовку висококваліфікованого працівника, здатного орієнтуватися у глобальних змінах сучасного суспільства та економіки, постійного розвитку нових інформаційних технологій, підготовку випускника, який буде володіти системою професійних, загальних та інформатичних компетентностей, що дадуть йому змогу постійно розвиватися, самовдосконалюватися, навчатися протягом усього життя.

Особливе місце у професійній підготовці студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» взагалі, та в умовах дистанційного навчання, зокрема, займають навички самостійного здобуття нових знань, умінь та навичок. На тлі розвитку цифрового суспільства й переходу до багатоступеневої системи підготовки фахівців із вищою освітою постає необхідність змінити організацію освітнього процесу, оскільки відбувається скорочення аудиторного навантаження та переміщення центру уваги в навчанні з викладання на учіння як на самостійну роботу студентів. Однією із стратегічних цілей цифрової освіти є створення сучасного цифрового освітнього середовища, що пов'язано, передусім, з упровадженням технологій дистанційного навчання. Попри різноплановість досліджень щодо самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» варто зазначити, що в педагогічній науці відчутна необхідність у вдосконаленні системи організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання.

Саме тому наукове дослідження Олександра Вікторовича Прядка на тему: «Методика організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання», є не лише актуальним, але й вагомим внеском у розвиток теорії та практики професійної підготовки фахівців зазначеної спеціальності. Воно відповідає сучасним викликам глобалізованого світу та потребам реформування освітньої системи.

Дисертаційне дослідження виконане в межах науково-дослідної теми кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України «Теоретико-методичні основи навчально-виховної роботи у природоохоронних та аграрних вищих навчальних закладах» (номер державної реєстрації 0115U003561).

Найсуттєвіші наукові результати, що містяться в дисертації. Дисертантом на основі аналізу законодавчої бази, наукової філософської, методологічної, психолого-педагогічної та культурологічної літератури з'ясовано ступінь розробленості проблеми, висвітлено сутність та специфіку педагогічного забезпечення самостійної роботи студентів

в умовах дистанційного навчання; проаналізовано провідні принципи організації самостійної роботи студентів ЗВО в умовах дистанційного навчання; здійснено аналіз теоретичних підходів до організації самостійної роботи студентів ЗВО в умовах дистанційного навчання; означено провідні напрями самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання; окреслено сучасні технології та методи організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання у ЗВО; розкрито особливості організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання; визначено конструктивно-педагогічні та методичні умови застосування дистанційних технологій у системі самостійної роботи студентів; розроблено та експериментально перевірено модель організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання.

Нові факти, одержані здобувачем. Безперечною є наукова новизна дослідження, в якому:

уперше визначено сутність та специфіку педагогічного забезпечення самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання на основі теоретичного, ретроспективного, порівняльного та системного аналізу сучасного наукового дискурсу; схарактеризовано провідні напрями та принципи самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання; проаналізовано теоретичні підходи до організації самостійної роботи студентів ЗВО в умовах дистанційного навчання; визначено сучасні технології, методи та особливості організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання у ЗВО; теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено структурно-змістовну модель організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання, яка представлена науково-методологічним, організаційно-діяльнісним, оцінювально-результативним блоками; здійснено науково-методичне забезпечення реалізації структурно-змістовної моделі через комплексний системний вплив на особистісні якості студентів у системі самостійної навчальної діяльності; експериментально перевірено методику реалізації конструктивно-педагогічних і методичних умов організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання, що мають забезпечити ефективність функціонування структурно-змістовної моделі;

удосконалено принципи щодо виконання випереджувального підходу до здійснення організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання та концептуальних ідей неперервного професійного розвитку студентів в Україні в умовах глобалізаційних процесів;

подальшого розвитку набули положення щодо організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання передових ідей зарубіжного досвіду в системі реформування освітньої системи України.

Вагомим доробком здобувача як у теоретичному, так і практичному плані вважаємо детально описану й графічно представлену структурно-змістовну модель організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання, яка представлена трьома блоками (науково-методологічний, організаційно-діяльнісний, оцінювально-результативний), а також обґрунтовані автором компоненти (мотиваційно-цільовий, когнітивний, практично-діяльнісний, рефлексивний), критерії (мотиваційний, пізнавальний, діяльнісний, творчо-креативний) та рівні динаміки організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання.

Запропонована структурно-змістовна модель характеризується цілісністю, динамічністю, гнучкістю, багатокомпонентністю та максимально повно відображає процес організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання і в комплексі забезпечує реалізацію педагогічних умов

для досягнення поставленої мети та розв'язання конкретного наукового завдання та може бути успішно інтегрована в освітній процес.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у розробленні та впровадженні в освітній процес ЗВО навчально-методичного забезпечення, зокрема: методичні розробки, тестові опитувальники, методики реалізації конструктивно-педагогічних і методичних умов організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання: телекомунікаційних, мережевих, інформаційних, технологій телеконференцій, ТВ-технологій, інтернет-технологій; проблемного навчання, навчання у співробітництві, кооперативного, гейміфікації, що допомагатиме підвищенню якості освіти та готовності студентів до викликів нинішнього ринку праці, а також в удосконаленні освітньої практики.

Особистий внесок здобувача. Зміст дисертації відображено у 13 публікаціях, з яких 2 статті у періодичних наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, 6 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 6 тез наукових доповідей. Особистий внесок здобувача у публікаціях написаних у співавторстві полягає у визначенні сутності ідеї пізнавальної самостійної діяльності студентів засобами дистанційного навчання як необхідної умови підвищення якості позанавчального освітнього процесу, який є невід'ємною складовою освітнього процесу у ЗВО, та комплексного використання студентами резервних можливостей у самостійному навчанні; у визначенні інноваційних підходів до підготовки фахівців у закладах вищої освіти у контексті дистанційного навчання; з'ясуванні мети відкритої освіти (підготовка студентів в умовах інформаційного суспільства до ефективної, повноцінної участі у професійному та соціальному житті) та провідних рис відкритої освіти, а також виділенні основних принципів відкритої освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і пропозицій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та пропозиції, подані в дисертаційному дослідженні, є достатньо обґрунтованими та логічно узгодженими із метою та завданнями дослідження. Вони базуються на системному аналізі наукових джерел з педагогіки, психології, а також на вивченні відповідних нормативно-правових документів («Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», Положенням про дистанційне навчання, Положенням про електронні освітні ресурси, Стратегією розвитку вищої освіти України на 2021–2031 роки та ін.). Це підтверджується коректним використанням комплексу науково-теоретичних, емпіричних, математико-статистичних, графічних методів дослідження, адекватних поставлених меті та завданням. Автор застосував як кількісні (анкетування, тестування), так і якісні методи (спостереження, аналіз документів тощо) для отримання достовірних результатів.

Емпіричне дослідження охопило значну вибірку студентів закладів вищої освіти, що забезпечує репрезентативність отриманих даних. Крім того, автором було проведено формувальний експеримент, який дав можливість перевірити ефективність запропонованої структурно-змістовної моделі організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання. Результати експериментального дослідження проаналізовано з урахуванням чотирьох ключових критеріїв – мотиваційний, пізнавальний, діяльнісний, творчо-креативний, що забезпечує глибину й об'єктивність аналізу.

Висновки, сформульовані на основі отриманих даних, логічно впливають з результатів дослідження та чітко відповідають поставленим завданням. Наведені до кожного розділу висновки підтверджують новизну отриманих результатів.

Окремої уваги заслуговує практична спрямованість дослідження, що підтверджується розробленням в освітній процес ЗВО навчально-методичного забезпечення, зокрема: методичні розробки, тестові опитувальники, методики реалізації конструктивно-педагогічних і методичних умов організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення теоретичних і методичних засад організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання; підготовки посібників, програм освітніх компонентів; у системі післядипломної педагогічної освіти; у професійній діяльності педагогічного персоналу ЗВО.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів. Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні та впровадженні в освітній процес ЗВО навчально-методичного забезпечення, зокрема: методичні розробки, тестові опитувальники, методики реалізації конструктивно-педагогічних і методичних умов організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання: телекомунікаційних, мережевих, інформаційних, технологій телеконференцій, ТВ-технологій, інтернет-технологій; проблемного навчання, навчання у співробітництві, кооперативного, гейміфікації, що допомагатиме підвищенню якості освіти та готовності студентів до викликів нинішнього ринку праці, а також в удосконаленні освітньої практики.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Національного університету біоресурсів і природокористування України, Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення теоретичних і методичних засад організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання; підготовки посібників, програм освітніх компонентів; у системі післядипломної педагогічної освіти; у професійній діяльності педагогічного персоналу ЗВО.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Дисертація має традиційну структуру, що включає анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. У вступі автор обґрунтовує актуальність обраної теми дослідження, чітко визначає об'єкт і предмет дослідження, формулює мету й завдання, а також окреслює методологічний апарат, необхідний для їх розв'язання.

Структурні компоненти трьох розділів логічно вибудовані та послідовно демонструють траєкторію наукового пошуку від встановлення теоретико-методологічних засад через розроблення авторської структурно-змістовної моделі організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання до експериментальної верифікації її ефективності. Розділи органічно взаємопов'язані та цілеспрямовано орієнтовані на вирішення завдань, визначених у вступі, що підтверджується структурованими та аргументованими висновками до кожного з них.

У **вступі** дисертантом комплексно представлено науковий апарат дослідження: обґрунтовано актуальність обраної теми, чітко сформульовано мету та систему завдань дослідження, визначено методологічний інструментарій наукового пошуку. Належним чином розкрито наукову новизну отриманих результатів та їх теоретико-практичне значення для педагогічної науки і практики. Детально висвітлено процес апробації результатів дослідження та представлено повний перелік публікацій за темою дисертації. Коректно зазначено структурні компоненти роботи та її загальний обсяг.

Перший розділ дисертації «Теоретичні основи організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання» засвідчує глибоку теоретико-методологічну підготовку здобувача. Автором здійснено системний науковий аналіз концептуальних засад досліджуваної проблеми, критично осмислено сучасний стан розробленості питання в українській та зарубіжній педагогічній науці (праці монографічного змісту (монографії, посібники, підручники); наукові статті щодо організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання; дисертації науковців); Варто зазначити, що характеристика провідних принципів організації самостійної роботи студентів ЗВО в умовах дистанційного навчання та аналіз теоретичних підходів до організації самостійної роботи студентів ЗВО в умовах дистанційного навчання відзначаються концептуальною цілісністю та методологічною обґрунтованістю.

Другий розділ «Методика організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання» засвідчує творчий підхід автора до розв'язання досліджуваної проблеми. Визначені автором провідні напрями самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання, схарактеризовані методи та сучасні технології організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання у ЗВО та визначені і науково-обґрунтовані конструктивно-педагогічні та методичні умови застосування дистанційних технологій у системі самостійної роботи студентів, які сприяють досягненню успішного результату системи самостійної роботи студентів оптимальними способами. Розроблена структурно-змістовна модель організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання відзначається системністю, логічною послідовністю структурних компонентів та інноваційністю методико-технологічного забезпечення.

Третій розділ «Результати педагогічного експерименту організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання» демонструє високий рівень володіння здобувачем методологією емпіричного дослідження. Експериментальна перевірка результативності впровадження змістових і процесуальних складових структурно-змістової моделі організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання здійснювалася шляхом проведення констатувального й формувального експериментів. Констатувальний експеримент проведено на репрезентативній вибірці респондентів із залученням валідного психодіагностичного інструментарію та сучасних методів математико-статистичної обробки даних.

Формувальний експеримент підготовки студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання реалізовано шляхом використання технології дистанційного навчання (телекомунікаційних, мережевих, інформаційних, технологій телеконференцій, ТВ-технологій, інтернет-технологій; проблемного навчання, навчання у співробітництві, кооперативного, гейміфікації) та методи (кейси, чат-конференції, WebQuest, індивідуалізованого викладання і навчання, проєктів, дослідницький, модульне навчання, інтерактивний метод, «мозкового штурму», синхронного дистанційного навчання).

Здобувачем розроблено критеріально-показникову систему оцінювання досліджуваного феномену, що включає мотиваційно-цільовий, когнітивний, практично-діяльнісний, рефлексивний компоненти та мотиваційний, пізнавальний, діяльнісний, творчо-креативний критерії. Результати діагностики презентовано у логічно структурованому вигляді із застосуванням адекватних засобів візуалізації даних, що забезпечує їх об'єктивне сприйняття та інтерпретацію. Апробація авторської структурно-змістовної моделі та експериментальна оцінка методики реалізації конструктивно-педагогічних і методичних умов підтвердили їхню ефективність, що доводить можливість її подальшого впровадження в освітній процес.

Висновки до дисертації є досить інформативними, розкривають зміст теми та висвітлюють послідовне виконання завдань дослідження.

Додатки репрезентують достатню доказову базу щодо практичного впровадження розробленої структурно-змістовної моделі організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання та демонструють її практичну значущість.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертація є результатом самостійного дослідження, в якому автор коректно використовує посилання на опрацьовані джерела, дотримуючись принципів академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи теоретичні й практичні здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне звернути увагу на деякі моменти дискусійного характеру:

1. У тексті дисертації автором ретельно схарактеризовано особливості організації дистанційного навчання, його переваги, зокрема в організації самостійної роботи. Водночас робота значно б виграла, якби дисертант окреслив і недоліки дистанційного навчання, зокрема, значне когнітивне навантаження на студента та запропонував шляхи його усунення.

2. Підрозділ 2.2 присвячено характеристиці технологій, але автор не описує механізм їх інтеграції. Варто було б пояснити, як саме технології поєднуються між собою у реальному освітньому процесі: наприклад, синхронні заняття, асинхронні матеріали + LMS (платформа Learning Management System).

3. У підрозділі 2.4 зустрічаються повтори тлумачень деяких понять з першого розділу, зокрема: опис ролі самостійної роботи, її структури, значення для професійної підготовки. Варто виключити окреслені дублювання з тексту дисертації.

4. У підрозділах 2.2 та 2.3 автор надає детальний опис сучасних технологій та методів організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання у ЗВО. Робота набула б довершеності, якби дисертант узагальнив окреслені позиції у коротких висновках в кінці підрозділів.

5. Подекуди бракує послідовності щодо авторської позиції відносно співвідношення понять «навчальний процес» чи «освітній процес», а також «студент» і «здобувач вищої освіти».

6. У тексті дисертації трапляються орфографічні й пунктуаційні помилки.

Зазначені вище зауваження та запитання жодним чином не знижують теоретичного й практичного значення дисертації, її наукової новизни, а лише слугують для подальшого наукового розвитку окресленої проблематики.

Висновок. На основі вивчення поданої роботи та ознайомлення з науковими працями Прядка Олександра Вікторовича, та враховуючи актуальність теми дослідження, наукову новизну отриманих результатів, практичне значення зазначаємо, що дисертація «Методика організації самостійної роботи студентів спеціальності «Освітні, педагогічні науки» в умовах дистанційного навчання» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор Прядко Олександр Вікторович заслуговує на присудження

ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

**Офіційний опонент професор кафедри природничих наук та методик викладання
Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка,
доктор педагогічних наук, професор Валентина ПЛЮЩ**